

is számít. A könyv úgy tartalmilag, mint képanyagát tekintve, érdekes próbálkozás. Első nekiszaladásra ugyan nem sikerült, de célt tűzött ki és utat mutatott. Ez is érdem, ha a verseny díját más viszi is el majd előle.

Sz.

Egy kapitalista világnézete.

Benn, Ernest J. P.: *Bekennnisse eines Kapitalisten*. 1926. (203. l.) F.

A könyvet egy szaklapkiadó írja, akinck két autója és tekintélyes jövedelme van, aki a magángazdálkodás elvi álláspontján áll s aki a szocialistákat oly gyilkosoknak tartja, kik a magángazdaságot kis mennyiségben adagolt üvegdarabokkal akarják meggyilkolni, a kommunistákat pedig törrel dolgozó haramiáknak mondja. Ezen az alapon nehéz az egymással szemben álló felek vitájában igazságosnak lennie. De nem is akar az lenni. Az anyaggal, amit összegyűjt s ami nem mind memoárszerű, a kapitalizmus feltétlen szükségét próbálja igazolni. Legsúlyosabb érve a Pareto-féle törvény: a gazdasági élet piramisszerű felépítmény, mely csak úgy építhető magasabbra s csak úgy bír el még egy lépcsőfokot, hogyha minden alatta levő megfelelően kiszélesül. A nagy vagyonok gyarapodása lefelé is érezteti hatását megfelelő számú újabb egzisztencia keletkezésével. A kép igen szemléletes. Csak az a hibája, hogy nem veszi számba a piramis emelkedésével a legalsóbb rétegekre gyakorolt nyomás növekedését . . . mely egy bizonyos fokon elviselhetetlenné s már jóval előbb: igazságtalanná válik. A másik pedig az, hogy a gazdasági életnek nem okvetlen szükséges piramisnak lennie, sem pedig Babel toronyának, mely mindig magasabbra húzva meredjen az égbe, mert hátha ledől . . . Végül nem számol azzal, hogy a fejlődés nemcsak a történetileg megadott irányban haladhat, hanem veheti útját az ésszerűség felé is. Ebben az esetben a szocializmus mindjárt nem esztelenség, hanem egyszerre szükségszerűségévé lesz.

P.—i.

Magyar Közgazdasági Évkönyv. 1926.

Ungarisches Wirtschaftsjahrbuch, 2. Jgg. 1926. *Unter Mitwirkung von Fachmännern des Wirtschaftslebens und der Verwaltung* hgg. von G. Gratz und G. Bokor (344 p.) Selbstverlag der Redaktion. Bp. II. Báró Liphay ucca 7. 1926.

Egyetlen forrás, néhány hivatalos és érdekképviselői jelentésen kívül, a külföldi számára, aki itteni gazdasági kérdések iránt tájékozódni óhajt; fontos körülmény minden magyar közgazda számára is. (A szakiskolákon olvasmányává kellene tenni.) Bár a második évfolyam tökéletesebb, mint az első volt, helyesen látják a szerkesztők, hogy munkájuk még mindig sok irányban fejlesztendő. Fáradozásuk elismerése mellett — aki Magyarországon szerkeszt, tudja, milyen nehéz kenyér az — nem lehet elzárkózni az elől, hogy az évkönyv, irói szerint túlnyomórésztben, mintegy hivatalos, tehát gyakran, egyoldalú, nemcsak abban, ami benne megjelenik, hanem főképen abban, ami nem iratik meg benne. A szerkesztők melegségére figyelembe kell venni, hogy mivel az évkönyv nélkülözhetetlen adatai csak hivatalos embereknek állanak idejekorán rendelkezésére, velük kell sokat megíratni, ha nem akarnak végkép elavult lommallá előhozakodni. (Igaz, viszont, hogy

Dr. Pál... 1926/27, p.

A gazdasági élet irama.

Lüddecke, Theodor: *Das amerikanische Wirtschaftstempo als Bedrohung Europas. Leipzig, Paul List, Kiad. 121. l.*

A világgazdaság versenyében Európának alul kell maradnia. Nincs se pénze, se nyersanyaga, piacait elbódították tőle s azonfelül úgy szervezetei, mint módszerei előregedtek. Az iramot a fiatal és néhány forradalmár nagyiparos által vezetett Amerika diktálja. Ezt vagy átveszi tőle, vagy feladja a versenyt. A politikai viccek, a vámsorompók és hasonlók csak ideig-óráig segítenek és csak mesterségesen tartják fenn az európai ipar uralmát saját hazájában is. Ezt az ijesztő perspektívát csak az enyhíti, hogy az amerikai gazdasági rendnek, különösen ha Ford teljesítményét nézzük, vannak nagy előnyei is. Az autó, mint népközlekedési eszköz, a napi hat dolláros (420.000 kor.) átlagkereset komoly munkáért és az ötnapos munkahét — szinte kívánatosnak tűntetik fel ezt a rendet. A kérdés önmagában is, vonatkozásaiban és következményeiben is igen érdekes. Utvesztőiben Lüddecke könyve jól tájékoztat, a megoldáshoz sok aktuális anyagot szolgáltat. P—i.

Szegedről.

Tonelli Sándor: *Szeged. Ismertető a város múltjáról és jelenéről, kultúrájáról és közgazdaságáról. Szeged: Délmagyarország 1926. (129. l.).*

Ismertetni kellett mindezeket, sürgősen, mert itt senkisémm tud semmit arról, amit kellene. Próbáljatok megkérdezni egy pesti vagy egy dunántúli gimnázistát, mit hallott Szegedről, vagy egy közgazdasági egyetemi tanulót, nem is szólva a nemzetgyűlési képviselőkről. Hogy a legnagyobb magyar vidéki város — alig város, hanem egy kis városhoz rosszul odanőtt nagyfalú. Jól ápolt, művilleg fejlesztett vízfejlet: közalkalmazotti-hipertrófiával. Erről senkisémm beszél. (Sajnos, Tonelli is csak ildomosan jelzi.) De furcsa ország is ez! Szegednek még ma, de sőt a hajléktalanná vált nagyszombati jezsuiták odaköltözése után, bár közben huzamosan kormány székhely is volt. — „egy igazi, kimondott könyvkereskedéscsinés, hanem csak kisebb-nagyobb papírnemű-vegyeskereskedései vannak, amelyek mellékesen könyvet is tartanak.” Ez azonban nem volna olyan nagy baj. Sokkal nagyobb hiba, hogy e roppant paraszt-agglomerátumnak, város- és tanya Szegednek mezőgazdasági kultúrájéért a világon semmi sem történik. Szegednek mezőgazdasági szakoktatási intézete nincs. Mindez csak mellékesen jutott eszünkbe Tonelli könyve olvasásakor. De sokat lehetne még elvárni annak, aki Szegeddel foglalkozik.

Ami magát a könyvet illeti, tartalmas, okos és bátor. Minden sora tanulságos. Dispozíciója jó. Sok mindenre kellett kiterjeszkednie, ezért egyes fejezetekre, számunkra talán kevés jutott. Helyesebben, amit mond, oly figyelemreméltó, hogy sokkal többet szeretne az ember hallani a bennefoglalt véresen komoly dolgokról; elsősorban a gazdaságpolitikusról: a szegedkörnyéki agrárpolitikáról főképen; meg az alföldi közegészségügyről, stb., stb.

krét tényeiben! A könyvnek azonban van egy hiánya s ez az, hogy csak a monumentalis anyagot hordja össze. Micsoda pompás munka volna az, hogyha nem csak mindig a vezetőkéről tárnák fel történéseink az adatokat, hanem kiterjesztenék figyelmüket a névtelen katonák, a nép és a kisebb emberek, a szegény kortársak szerepére is. Ma még annyira közel vagyunk 48-hoz, hogy ez nem lehetetlen követelmény! Minden hűsége tárgyilagossága és szakszerűsége mellett is drámai hatású könyv.

Sz.

Erdélyi magyar kultúra.

György, Ludwig: *Das geistige Leben der siebenbürgischen Ungarn seit 1919. 8. I. 1926.*

Szerző, a romániai magyar irodalom bibliografusa, a pár oldalas füzetben adatok egész sorát halmozta össze és megfelelő tájékoztatást nyújt. Vázlatából a legtöbb lényeges dolog kelően kidomborodik. Látjuk benne a magára maradt magyar szellemi élet próbálkozásait, végigtekinthetünk a kialakuló szellemi központokon és elbűsülhetünk azon, hogy a nagyvonalú, világirodalomba beilleszkedni törekvő magyar irodalom egyes önállóvá szakadt részeiben a felekezeti, helyi és száklátókörű szempontok mint lesznek uralkodó törekvésekké. Ez azonban csak az erjedés, a tapogatódzás korszaka, idővel az egyetemes szempontok diadalmaskodni fognak. Az erjedés korszakára nézve jellemző, hogy 1919. óta Erdélyben 330 lap jelent meg, ezekből 1919-ben 87 létezett, a többi 243 azóta keletkezett, de a 330 lapból 1923. dec. 31-én 104 már halott volt. Az 1924 óta meglevő kb. 200 magyar és 26 vegyesnyelvű lap között 53 napilap, 35 egyházi és 70 szakfolyóirat van. A nagy reménysekkel indult 14 irodalmi folyóirat közül 11 megszűnt. A megmaradtak közül a *Pásztorláz* a legerősebb, a kolozsvári *Hírnök* és az aradi *Vasárnap* katolikus jellegűek. A *Magyar Nép* c. képes hetilap 18.000 példányban jelenik meg. A *Korunk* szociológiai és világnézeti kérdésekkel foglalkozó folyóirat is fontos hivatást tölt be. 1919—24 közt magyar könyv is több jelent meg (1066) Erdélyben, mint azelőtt húsz esztendő alatt. 1919-ben 77 látott napvilágot, 1925-ben pedig elérte számuk a 300-at. A termelés harmadrésze szépirodalom, másik harmadrésze vallásos és tanügyi könyv. — A szerző beszámol a színház, zene és képzőművészetek állásáról is. Itt már sokkal szomorúbb a helyzet és kevesebb az eredmény.

P—i.

A mai francia bölcsezet.

M. Müller: *Französische Philosophie der Gegenwart.* G. Braun, Karlsruhe. 1926. 57. l.

A modern francia filozófiával kevés könyv foglalkozik s így már ezért is hálásan kell fogadnunk M. Müllernek kis könyvecskéjét, amely igen ügyesen és áttekinthetően ismerteti a mai francia gondolkodás legfőbb irányait. Szerzőnk szerint a racionalizmus és irracionalizmus ősi és örök antagonizmusa határozta meg szerzőnk szerint a francia gondolat útját mindenkor és ma is legfőképpen determinálja. A racionalizmust és a vele rokon szellemi irányokat jelenleg Hamelin és Brunschvicg képviselik, az irracionalizmust pedig Bergson, akinek hatása —

sához feltétlenül szükséges, jóindulatú és ártatlan, de mégis tudatos ferdtetés és a tekintélyét veszélyeztető őszinte bevallás közt, hogy erre a kérdésre kielégítő választ adni nem tud". (37.) *Ihrig Károly* „A gyári munkás és a szocializmus” c. előadásában már nem látja ilyen egyszerűnek a szocializmus ellen való küzdelmet és annak legjobb eszközeit a szociálpolitikában találja. Azt az állítását, hogy „A tőke személytelen, nem érez, nincs benne méltányosság, kímélet, nincs szíve, csak egy hajtja: a nyereségvágy”, (41.) *Gálócsy* bizonyára „sátáni gondolat”-nak minősítené. Helyesen mutat rá *Ihrig* a modern gyár és a kommunista falanszter élete között levő pszichológiai hasonlóságra. (50.) *Máté Imre* a magyar földbirtokreform és a Felszövetség mellett mond apologiát, a világot sem találván bennük semmi kivetni valót. *Dezsi Antal* már nem ennyire kritikátlan és komoly felkészültséggel tárgyalja az agrárpolitika aktuális kérdéseit, mindenkor szigorúan megtartva a tudományos érvelés tónusát. Valamennyi előadás közül az övé a legértékesebb. Végül *Bernát Gyula* a háborútáni szocialista mozgalmakról és az orosz bolsevizmusról tartott előadásai egyoldalú beállítási ellenére sem siklanak át a *Gálócsy*-féle tudatlan demagógia területére.

A magyar protestantizmus vezetőinek gondolkodását ismerve, a Kálvinszövetség konzervatívizmusa nem meglepő. Az égető szociális problémáknak napirendrehozatala mindenesetre örvendetes jelenség akkor, amikor az agrárius és tőkeérdekeltségek szolgálatában álló sajtó mindent megtesz, hogy az érdeklődést ezekről a sportörület, primadonnakultusz és felszínes esztétizálás felé terelje. Mindenesetre kívánatos azonban, hogy a K. Sz. a szellemi harcban ne adjon teret a tudatosan ferdtető, tudatlan demagógiának és ha már a *konzervatívizmussal* jegyezte is el magát, legalább ne igyekezék híveit a *reakció* irányába terelni. Mert előadásainak egy része ezt a célt szolgálta.

Farkas Imre.

A technika és a kereszténység.

Schwerber: Moderne Technik und christliche Weltanschauung Bielefeld, Rennebohn u. Hausknecht, 1926. (96. p.)

Ditirambikus ünnepi beszédekben, katolikus diákegyesületi hallgatók előtt kitűnően hangzanak az olyan kijelentések, hogy a kereszténység és a technika között benső összefüggések vannak: a kereszténység legyőzi az anyagosságot bennünk, a technika pedig diadalmaskodik a körülöttünk levő anyag felett s hogy a technika haladás céljait és tartalmát a vallásnak kell meghatározni. A kétó szelleme a valóságban diametrálisan ellentétes. A kereszténység primitív világnézet, a technika a homályokat nem tűrő tudományosság megtestesülése. A klerikalizmus azonban megcsinálja azt a csodát, hogy a technikát is a saját pályájára akarja fogni. A tudománnyal szemben ez a kísérlet aligha fog sikerülni, egyes technikusok azonban — mint az a könyv is mutatja — a szent meggyőződés hevével bizonyítják, hogy csak az a technika lehet igazi, mely a kereszténység függvényének tekinti magát.

P-t.

Danton, száz esztendőös várakozás után, a harmadik köztársaság megszilárdulásakor szobrot kap a Boulevard St. Germainen. Robespierre emlékére most folyik országos gyűjtés, s Maratról egy magas közjogi méltóságot viselő polgári politikus megértő és tárgyilagos méltatást ír.

Rubin László.

Kulturszocializmus.

De Man, Hendrik: Der Sozialismus als Kulturbewegung. Berlin: Arbeiterjugend-Verlag 1926. (45. p.)

Ibsen Brandjának „Mindent, vagy semmit”-jelmondatát a mai szocializmus is magáévá teszi. A fiatal szocializmus nem elégszik meg az-
zal, hogy a proletariátus küzdőnc legyen a mindennapi kenyérért, le-
vegőért, napfényért, politikai érvényesülésért, hanem birtokába akarja
venni a hozzája tartozók egész lelkét. Ha kell, vallása, ha kell filozó-
fiája, ha kell erkölése és kulturája akar lenni a zászlaja alá seregülő
tömegeknek. Azzal, hogy kulturmozgalommá mélyül és szélesedik, tel-
jesen magához akarja kapcsolni tömegeit. Jöccímül erre azt használja,
hogy az individualisztikus kulturával szembeállítja a maga törekvéseit,
amelyek minden ember egyforma érvényesülését, munkához, megéhe-
tészhez, érvényesüléshez való jogát felölelik, az egyetemes emberiség
érdekeit szolgálják. Ezt a kulturprogramot öleli fel ez a kis füzet és
képviseli megnyerő intelligenciával és melegséggel.

P-i.

Dogma és kutató szellem.

*Czakó Ambró: Kereszténység és modern élet. Cluj-Kolozsvár: Ko-
runk könyvtára 1. sz. 1926. 24. l.*

A kereszténység a biblikus világnézet, a dogmák, az egyházak és
az egyházi intézmények keretei közé szorított vallásos élet, amellyel
szemben áll a modern kutató szellemek szabad gondolkozása és korlá-
tokon felülemelkedő cselekvési szabadsága. Czakó Ambró lemond a
dogmákról, a vallás legnagyobb ellenségének tartja a klerikalizmust és
az élet valóságától való elzárkózást s vitatja azt a lehetőséget, hogy a
kereszténység lényegére redukálva és modern tartalommal megtöltve,
a modern egyéniségek vallása is lehet azon arany szabály szerint:
„Jparkodjék mindenki tökéletes személyiség lenni s önmaga ítélje meg,
hogy mi az, ami személyisége kialakulását gátolja vagy előmozdítja”.
A szabály kitűnő, abszolút modern is, de a hagyományos keresztény-
séghez vajmi kevés a köze. Ez azonban Czakó Ambró fejtegetéseinek
az értékéből mit sein von le, sőt csak figyelemreméltóbbakká teszi őket.

Sz.

Európa, a drágaság okozója.

*Siegfried Strakosch: Europa als Teuerungsgrund. Wien: Holder-
Pichler-Tempsk. 1926. (63. p.)*

A háború politikai és gazdasági következményeivel foglalkozó te-
mérdek írásmű sorában csak örömmel üdvözölhetjük Strakosch alapos,
kis könyvét, amely nem egy előzetes hipotézis utólagosan szerkesztett
bizonyító anyagának gyűjteménye, hanem olyan adatok sorozata, ame-

lyekna
a drág

At

ság. El

győzől

az elc

nyedél

pait v

s háb

marka

sült A

1914 -

ujjdep

vetel.

megett

tesen

Olasz

röscm

az ar

megot

a vilá

A

növe

kenés

rikai

dollá

ntok

lehet

tás,

min

drág

kassa

1923

4/2

pán

pe

ség

lást,

lése

lent

han

hol

mód

tud

lóg

idő

5. A kötelező sorozás eltörlése: általános lőfegyverzés és valamennyi nemzetre érvényes hadifegyver gyártási tilalom.

6. A gondolat és lelkiismeret, a vallás, az egyesülés, a sajtó, a gyülekezés, az egyéni és kollektív agitáció teljes szabadsága.

9. Minden részvénytársaság, pénzügyi vállalkozás, valamennyi bank és tőzsde feloszlátása.

10. Az egyéni és magántulajdon felértékelése és megadóztatása; az improduktív járadékok elkobozása, az állam régi adósságait a vagyonosok fizetik.

13. A titkos diplomácia eltörlése.

14. Nyílt nemzetközi politika, melynek alapelve a népek szolidaritása és teljes függetlenségük az államok szövetségében.

Stb. stb. Hogy ez a programm hová fajult, azt láttuk az elmúlt évek folyamán. Igaza van abban a szerzőnek, hogy „Mussoliniben nem az eszméket és elveket kell vizsgálni, amelyeket gyakran változtatott és valószínűleg gyakran fog változtatni a jövőben is, hanem a *hódító temperamentumot*, amely a kalandor fékezhetetlen és erőszakos temperamentuma”. S csak ez a temperamentum és a népek apátiája tudja valamiképpen megértetni velünk a fasizmus mai helyzetét. (t. l.)

Pápai szociálpolitika.

Rosenauer, Wilhelm: Die Sozialpolitik der Päpste Grundsätze und Richtlinien nach den Kundgebungen der letzten Päpste seit Pius IX. Paderborn, Jungfermannsche Buchhandl. 1926. (124. p.)

A könyv gerince XIII. Leo Rerum novarum és X. Pius Singulari quadam enciklikája, melyeknek teljes szövegét adja. A többi csek gondolatainak a kazuisztikus rendbe való foglalása. Katolikus nézőpontból írt. a kérdés felületén mozgó munka, amely azonban ép azért érdekes, mert azt bizonyítja: mennyire nem tud a katolicizmus a szociális probléma mélyére hatolni s megoldásai is mennyire formalisztikusak.

P-i.

Vitézi irodalom.

Nagymenyéri vitéz Raics Károly: Vitézi lélek. Szekesfehérvár. Szerző kiadása. 1926. (46. l.)

„A vitézi rendnek hármas célja van, ú. m. (1.) jutalmazni a vitézséggel párosult honfi erényt, (2.) megtartani a nagy idők legjobbjait és biztosítani a hősök nemzetségének fennmaradását; (3.) végül bennük és utódaikban a magyar fajnak olyan hatalmat biztosítani, mely rettentő erővel sujt le minden feltorgató állam- és nemzetellenes törekvésekre”. A hármas célnak megfelelő érület ápolására készültek ezek a szónokias hatású, prédikációszerűen hangzó allokúciók, amelyek nagy általánosságokban mozognak s nagy egyhangúsággal utalnak a vitézi kötelezettségekre. A vitézeknek becsületeseknek, kiváló hazafiaknak és megbízható, megingathatatlan jellemű férfiaknak kell lenniük. Részt kell venniük a többtermelésben, a test- és népnevelésben. A vitézi lélek kialakítása és gondozása kétségtelenül érdekes feladat. A nemzet gerincévé akarják keményíteni őket. Nagy munkával, nagy áldozatok